

Preventivní program školy

Obchodní akademie Hovorčovická

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLE

Název a adresa školy, pro kterou platí tento PPŠ	Obchodní akademie Hovorčovická U Vinohradského hřbitova 3, Praha 3		
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. Zdeněk Marek		
Telefon na ředitele	267 093 674		
E-mail na ředitele	zmarek@email.cz		

Jméno školního metodika prevence	Ing. Štěpánka Lipovská		
Telefon	267 090 651		
E-mail	slipovska@oahovorcovicka.cz		
Specializační studium	Ano		
Realizátor vzdělávání	Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 1, 2 a 4		

Jméno výchovného poradce	Jaroslava Ambrožová		
Telefon	267 090 677		
E-mail	jambrozova@oahovorcovicka.cz		
Specializační studium	Ano		
Realizátor vzdělávání	Filozofická fakulta UK, katedra psychologie		

	Počet tříd	Počet žáků/studentů	Počet ped. pracovníků
ZŠ - I stupeň	0	0	0
ZŠ - II.stupeň	0	0	0
Víceleté gymnázium	0	0	0
4leté gymnázium	0	0	0
SŠ – ostatní	20	580	56
Celkem pedagogů na škole*			56

2. STRUČNÁ ANALÝZA SITUACE

Situaci ve škole z hlediska primární prevence lze charakterizovat jako dlouhodobě poměrně vyváženou. Prevence rizikového chování žáků je součástí komplexního výchovného působení celého pedagogického sboru. Je založeno na konstruktivním řešení každodenních problémů, dále na výchovně účinných opatřeních v reakci na porušení školního řádu, na promyšleném předcházení závažnějším rizikovým jevům, popřípadě na okamžitém řešení ve spolupráci s rodiči, vedením školy, třídními učiteli, výchovným poradcem a školním metodikem prevence.

Jedním z hlavních bodů prevence rizikového chování je zdravý vztah mezi rodiči žáků a pedagogy školy, především třídními učiteli. Tento vztah je utvářen a rozvíjen již od první třídní schůzky, která se koná vzápětí po zahájení školního roku.

V rámci nespécifické prevence škola nabízí různé zájmové činnosti – zájezdy, divadelní představení v průběhu školního roku i v rámci Klubu mladého diváka, účast v soutěžích atd.

Ve spolupráci s třídními učiteli a vyučujícími jsou sledován a následně řešen výskyt či náznaky rizikového chování žáků. Nejčastějšími problémy jsou ve škole nadměrné absence, neomluvené absence a neprospěch žáků. V těchto případech škola realizuje pohovory s žáky, rodiči za přítomnosti ředitele školy, výchovného poradce, příp. školního metodika prevence. Cílem je odhalit příčiny a následně spolupracovat na řešení situace. Problematickým vztahům ve třídách se snaží škola předcházet preventivními programy realizovanými školním metodikem prevence, rovněž ve spolupráci s třídními učiteli. Závažnější vztahové problémy jsou projednány s ředitelem školy, výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Přímé projevy šikany v posledních třech letech zaznamenány nebyly. Výskyt omamných látek a drog ve škole v posledních pěti letech zaznamenán nebyl. Přesto je zřejmé, že mezi žáky mimo školu je častější užívání tabákových výrobků, příp. THC.

Pro další preventivní programy byly zvoleny oblasti rizikových jevů, jimiž jsou potenciálně žáci naší školy nejvíce ohrožováni.

3. STANOVENÍ CÍLŮ PPŠ

Cíl:	Realizace třídnických hodin
Ukazatele dosažení cíle:	- počet vzdělávacích programů na uvedené téma - počet proškolených pedagogů
Zdůvodnění cíle:	Potřeba třídních učitelů na zaměření se na dynamiku třídního kolektivu, vytváření a upevňování koheze skupiny, možnost prezentace názorů a potřeba sdílení v třídním životě
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Cíl souvisí se zvyšováním profesní připravenosti pedagogického sboru

Cíl:	Seznámení pedagogů s kompetencemi jednotlivých složek v oblasti rizikového chování, zejména šikany a kouření
Ukazatele dosažení cíle:	- počet vzdělávacích programů na uvedená témata - počet proškolených pedagogů
Zdůvodnění cíle:	Zvýšení kompetencí zkvalitňuje výchovné působení na žáky
Návaznost na dlouhodobé cíle:	Cíl souvisí s vytvářením bezpečného prostředí ve škole a ochranou veřejného zdraví

4. SKLADBA AKTIVIT PPŠ PRO JEDNOTLIVÉ CÍLOVÉ SKUPINY

a) Pedagogové

Ve školním roce 2022/2023 je plánované odborné vzdělávání v oblasti primární prevence pro školního metodika prevence. Jedná se o nadstavbový seminář II. stupně pořádaný Památkem Terezín s názvem Holokaust ve vzdělávání. Cílem je prohloubení problematiky genocidy a otázky multikulturalismu ve vztahu k prevenci rizikového chování, především v oblasti xenofobie a rasismu.

Dále je plánováno odborné vzdělávání pro školního metodika prevence Základní krizová intervence, a to v rozsahu 56 hodin.

Další odborné vzdělávání proběhne na základě výběru z přijatých nabídek a rozhodne o něm vedení školy ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm.

b) Žáci

Tematické bloky ve výuce, zaměřené na prevenci rizikového chování

Ročník/pololetí	Předmět	Vzdělávací oblast	Téma	Časová dotace	Vyučující
1./1.	Informační technologie	Internet a elektronická komunikace	Bezpečné chování na internetu, prevence kyberšikany	1 hodina	Učitel INT
1./2.	Základy společenských věd	Vývoj psychiky jedince	Antikoncepce, většinová a menšinová sexuální orientace	8 hodin	Učitel ZSV
1./2.	Základy společenských věd	Poruchy chování	Závislostní chování, poruchy příjmu potravy	7 hodin	Učitel ZSV
2./2.	Aplikovaná psychologie	Duševní hygiena a sebeřízení	Pozitivní orientace, autogenní trénink, relaxace, obrana proti negativním vlivům stresu, výživa z hlediska duševní hygieny	8 hodin	Učitel APS
4./2.	Základy společenských věd		Prevence rasismu a xenofobie, migrace, rasy, etnika, majority a minority ve společnosti, konflikty v soudobém světě, bezpečnost světa v 21. století, terorismus	8 hodin	Učitel ZSV

Specifická prevence

Název programu	Sportovně turistický kurz
Stručná charakteristika programu	Pětidenní sportovně turistický kurz s adaptačními celky v Janově nad Nisou zaměřený na předcházení RCH a formování nového třídního kolektivu
Realizátor	TU, VP, ŠMP
Cílová skupina	První ročník
Počet žáků v programu	167
Počet hodin programu	40
Termín	12. – 16. 9. 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Diagnostika třídních skupin B3
Stručná charakteristika programu	Zjišťování sociálního klimatu školní třídy
Realizátor	ŠMP
Cílová skupina	První ročník
Počet žáků v programu	167
Počet hodin programu	1
Termín	Listopad 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Celotřídní program prevence rizikového chování
Stručná charakteristika programu	Interaktivní program zaměřený na dynamiku třídních kolektivů a podporu koheze
Realizátor	Školní metodik prevence
Cílová skupina	První ročník
Počet žáků v programu	167
Počet hodin programu	1
Termín	září 2021 – červen 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Stereotypy
Stručná charakteristika programu	Program zaměřený na fenomén moderního a současného antisemitismu
Realizátor	Židovské muzeum v Praze
Cílová skupina	První ročník
Počet žáků v programu	167
Počet hodin programu	3
Termín	Říjen 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Listina základních práv a svobod
Stručná charakteristika programu	Interaktivní program zaměřený na orientaci v důležitosti hodnot, jež chrání Listina základních práv a svobod, osvětlení návaznosti na ostatní právní normy i běžný život. Program využívá i praktických příkladů využití Listiny.
Realizátor	Městská policie hlavního města Prahy
Cílová skupina	První ročník
Počet žáků v programu	167
Počet hodin programu	1
Termín	Listopad-prosinec 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Celotřídní program prevence rizikového chování
Stručná charakteristika programu	Interaktivní program zaměřený na dynamiku třídních kolektivů a podporu koheze
Realizátor	Školní metodik prevence
Cílová skupina	Druhý ročník
Počet žáků v programu	133
Počet hodin programu	1
Termín	září 2022 – červen 2023
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Preventivní film Mezi nimi
Stručná charakteristika programu	Program zaměřený na problematiku pohlavně přenosných chorob, zejm. HIV
Realizátor	Školní metodik prevence
Cílová skupina	Druhý ročník
Počet žáků v programu	133
Počet hodin programu	2
Termín	září 2022 – červen 2023
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Sociálně patologické jevy
Stručná charakteristika programu	Interaktivní program pojednávající zejména o šikaně, mobbingu a bossingu, navazující na hodnoty zaručené Listinou základních práv a svobod. Pojmenovány jsou i důsledky trestněprávní odpovědnosti při eskalaci těchto problémů do trestné činnosti.
Realizátor	Městská policie hlavního města Prahy
Cílová skupina	Druhý ročník
Počet žáků v programu	133
Počet hodin programu	1
Termín	Listopad-prosinec 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Celotřídní program prevence rizikového chování
Stručná charakteristika programu	Interaktivní program zaměřený na podporu koheze třídních kolektivů, psychosociální hry
Realizátor	Školní metodik prevence
Cílová skupina	Třetí ročník
Počet žáků v programu	150
Počet hodin programu	1
Termín	září 2022 – červen 2023
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Kriminalita mladistvých + obrana a sebeobrana
Stručná charakteristika programu	Interaktivní program, kdy osa hodiny je postavena na trestní i hmotné odpovědnosti a na nejčastěji páchaných trestných činech násilné i majetkové povahy. Součástí je právní vědomí v oblasti obrany proti možnému napadení, ale také zvýšit u žáků pocit zodpovědnosti v oblasti ochrany svého vlastního osobního bezpečí, zdraví a majetku.
Realizátor	Městská policie hlavního města Prahy
Cílová skupina	Třetí ročník
Počet žáků v programu	150
Počet hodin programu	1
Termín	Listopad-prosinec 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Právní vědomí
Stručná charakteristika programu	Interaktivní program postavený na skupinové práci usilující o prohloubení znalostí v oblasti práva a zákonů.
Realizátor	Městská policie hlavního města Prahy
Cílová skupina	Čtvrtý ročník
Počet žáků v programu	130
Počet hodin programu	1,5
Termín	Listopad-prosinec 2022
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

c) Rodiče

Název programu	Pravidelné třídní schůzky
Stručná charakteristika programu	Program je zaměřen na informovanost rodičovské veřejnosti o organizačních záležitostech školy v průběhu školního roku, o aktuálním dění v třídním kolektivu, případně řešení problémů týkajících se třídního kolektivu. Součástí jsou individuální konzultace s třídním učitelem i dalšími vyučujícími.
Realizátor	Třídní učitel
Počet hodin programu	3
Termín konání	20. 9. 2022 + 15. 11. 2022 + 21. 3. 2023
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Zasedání Rady rodičů
Stručná charakteristika programu	Program je zaměřen na informovanost členů Rady o organizačních a ekonomických záležitostech školy, stanovení a schvalování příspěvku RPŠ
Realizátor	Ředitel školy
Počet hodin programu	3
Termín konání	20. 9. 2022 + 15. 11. 2022 + 21. 3. 2023
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Den otevřených dveří
Stručná charakteristika programu	Program je zaměřen na poskytnutí relevantních informací zájemcům o studium na škole
Realizátor	Ředitel školy
Počet hodin programu	6
Termín konání	6. 12. 2022 + 12. 1. 2023 + 14. 2. 2023
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Konzultace s výchovným poradcem
Stručná charakteristika programu	Program je zaměřen na poskytnutí informací v oblasti diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb, evidence zpráv z vyšetření žáků ve školských poradenských zařízeních a koordinace vzniku a plnění individuálních vzdělávacích plánů, kariérního poradenství a spolupráce při řešení výchovných problémů žáků.
Realizátor	Jaroslava Ambrožová – VP
Termín konání	Každé pondělí od 7.50 do 10.20 nebo dle dohody
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

Název programu	Konzultace se školním metodikem prevence
Stručná charakteristika programu	Program je zaměřen na poskytnutí informací o rizikovém chování, kontaktech odborné pomoci při řešení rizikového chování ve spolupráci školy s rodinou, mapování situace, sledování rizik vzniku a projevů rizikového chování, spolupráci při řešení následků rizikového chování (s ředitelem školy a výchovným poradcem),
Realizátor	Ing. Štěpánka Lipovská – ŠMP
Termín konání	Pondělí 12.25-13.10, pátek 8.40-9.25 nebo dle dohody
Zodpovědná osoba	Ředitel školy

5. EVALUACE Kvantitativní hodnocení

I. PRÁCE PEDAGOGICKÉHO SBORU

Vzdělávací akce pro pedagogické pracovníky v oblasti prevence RCh	
Počet vzdělávacích aktivit	5
Počet celkově proškolených pedagogů	2
Počet hodin	56

II. SPOLUPRÁCE ŠKOLY S RODIČI

	Počet aktivit	Počet hodin	Počet zúčastněných rodičů
Aktivity pro rodiče v oblasti prevence RCH	0	0	0

III. PREVENTIVNÍ AKTIVITY PRO ŽÁKY ŠKOLY

Specifické preventivní aktivity, reagující na individuální situaci (problém) ve třídě	Počet aktivit	Počet žáků	Počet hodin přímé práce
Blok primární prevence	0	0	0
Interaktivní seminář	0	0	0
Beseda	0	0	0
Komponovaný pořad	0	0	0
Pobytová akce	0	0	0
Situační intervence	0	0	0
Jiné	0	0	0

Volnočasové aktivity při školách	Počet aktivit	Počet žáků
Školní kluby	0	0
Školní kroužky – Sportovní hry	0	0
Víkendové akce školy	0	0
Prázdninové akce školy	0	0
Jiné	0	0

6. Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost bývá výsledkem individuálních rozdílů v osobnosti žáků, jejich výkonnosti, motivaci i jejich rodinné výchově. Neprospěch je často způsoben souborem příčin, které je třeba dobře rozpoznat. Při řešení školních neúspěchů je nutná úzká spolupráce pedagogických pracovníků, zákonných zástupců a žáka samotného. Často je nutná konzultace s odborníky.

6.1 Příčiny školní neúspěšnosti

- osobnost dítěte – snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká sebedůvěra, poruchy učení, poruchy chování a jiné zdravotní komplikace žáka,
- rodina – nepodnětné rodinné prostředí, rozdílné osobností a sociální podmínky života v rodině, nesprávné typy výchovy, složitá rodinná situace,
- nedostatky ve výchovně vzdělávací procesu ve škole – malá aktivizace žákovi osobnosti ve vyučování, nedostatečná motivace, nerespektování vývojových hledisek a principů pedagogické práce, špatné vztahy mezi učitelem a žákem, popř. mezi žákem a spolužáky, konflikty ve spolupráci rodiny a školy.

6.2 Předcházení školní neúspěšnosti ze strany školy

- poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou,
- pravidelné konzultace s pověřeným pracovníkem PPP ve škole,
- podpora při začleňování žáků s odlišnými životními podmínkami a žáků s odlišného kulturního prostředí,
- péče o žáky s výchovnými problémy
- pedagogičtí pracovníci znají žakovy vzdělávací možnosti a jsou se žákem v pravidelném kontaktu, mají přehled o úrovni vědomostí a dovedností žáka, spolupracují s výchovným poradcem a školním metodikem prevence, znají rodinné prostředí a zdravotní stav žáka, stanovují pravidla vzdělávacího procesu a způsoby hodnocení v daném předmětu, efektivně podporují žáka a motivují jej ke školní práci.

6.3 Postupy při řešení školní neúspěšnosti

- každý učitel stanoví žákovi individuální plán pedagogické podpory. Plán je založen na individuální přístupu k žákovi (přiměřená časová dotace k vypracování úkolu, ověření pochopení zadání úlohy, poskytování zpětné vazby, zadávání vhodných cvičení k zopakování a upevnění učiva),
- v případě přetrvávajících obtíží je zákonným zástupcům doporučena návštěva odborného pracoviště – PPP, SPC, apod. V případě potřeby jsou žákovi poskytnuta potřebná podpůrná opatření,
- škola úzce spolupracuje s rodiči pravidelně (zejm. během třídních schůzek) je informuje o výsledcích výchovně vzdělávacího procesu a zároveň sleduje plnění žakovy domácí přípravy.

7. Prevence záškoláctví

Záškoláctví je poruchou chování, která bývá často spojována s negativním postojem ke škole, s nepřijetím normy pozitivní hodnoty vzdělání, ale může být také projevem šikany nebo reakcí na neprospěch žáka ve škole. Záškoláctví lze definovat jako jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popř. souhlasu rodičů nezúčastňuje vyučování.

Způsob omlouvání nepřítomnosti žáků, uvolňování z vyučování, řešení neomluvené absence a postup zúčastněných subjektů je stanoveno odstavcem IV. školního řádu.

Základní klíčové postupy ze strany školy obecně platné z krátkodobého i dlouhodobého hlediska:

- zdravé klima školy a třídního kolektivu,
- podpora učitele,
- včasná diagnostika výukových obtíží a školní neúspěšnosti a náprava motivace k učení,
- pozitivní hodnocení,
- podpora sebevědomí s ohledem na individualitu žáka,
- včasná systematická a efektivní specifická primární prevence.

8. Kontakty pomoci

Všeobecné

Policie – 158

Hasiči – 150

Záchranná služba – 155

Tísňové volání – 112

Pedagogicko-psychologická poradna

Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 3 a 9 (pracoviště pro Prahu 3)

Tel.: 227 717 193, www.ppp3.cz

Akutní pomoc

Krizové centrum RIAPS (**POUZE PRO OSOBY 18+**)

Tel.: 222 586 768, www.csspraha.cz/kc-riaps

Nákel – psychoterapie, psychologie, psychiatrie (**I PRO NEZLETILÉ**)

Tel.: 731 655 384, www.nakel.cz

Centrum krizové intervence Psychiatrické nemocnice Bohnice

Tel.: 284 016 110, www.bohnice.cz/krizova-pomoc

Linka bezpečí - zdarma pro děti, mládež a studující do 26ti let

Tel.: 116 111, www.linkabezpeci.cz

Rodičovská linka

Tel.: 606 021 021, www.rodicovskalinka.cz

Dětské krizové centrum – okamžitá krizová pomoc, právní poradna, linka důvěry
Tel.: 241 484 149, 777 715 215, www.ditekrize.cz

Závislosti (drogy a jiné omamné látky, alkohol, tabákové výrobky, internet, PC hry)

Toxikologické informační středisko
Tel: 224 919 293, 224 915 402, www.tis-cz.cz

Prev-Centrum
Tel.: 233 355 459, www.prevcentrum.cz

Poruchy příjmu potravy

Anabell
Tel.: 775 904 778, www.anabell.cz

9. PŘÍLOHY

KRIZOVÉ PLÁNY RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

1. Záškoláctví
2. Alkohol, omamné látky
3. Šikana

1. ZÁŠKOLÁCTVÍ

1.1 Definice záškoláctví

Za záškoláctví („chození za školu“) je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu. Někdy je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které obvykle negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince. Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

1.1.1 Dobu a způsob uvolnění ze školního vyučování stanoví školní řád.

1.1.2 Třídní učitelé se závazně řídí pokyny k řešení výchovných problémů a pokyny k řešení neomluvené absence. Převzetí pokynů od výchovné poradkyně stvrzuje třídní učitel svým podpisem.

1.1.3 V případě podezření z nevěrohodnosti dokladu, potvrzující důvod nepřítomnosti žáka, se může ředitel školy nebo třídní učitel v dané věci obrátit na zákonného zástupce nezletilého žáka nebo požádat o spolupráci příslušný správní orgán. Ředitele školy včas upozorní výchovný poradce.

1.1.4. Školní docházku žáků své třídy eviduje třídní učitel, průběžnou absenci zapisují ve vyučovacích hodinách jednotliví vyučující.

1.1.5 Na prevenci záškoláctví se podílí třídní učitel, výchovný poradce a školní metodik prevence ve spolupráci se zákonnými zástupci žáka a ostatními učiteli.

1.1.6 Prevence zahrnuje pravidelné zpracovávání dokumentace o absenci žáků, spolupráce se zákonnými zástupci žáka (popřípadě s psychologem či PPP), pohovory s žáky a jejich rodiči, realizace výchovných komisí.

1.1.7 Školní výchovnou komisi svolává podle potřeby ředitel školy. Jejími členy jsou: ředitel školy, třídní učitel, výchovný poradce (popřípadě metodik prevence). Pozváni jsou zákonní zástupci a daný žák. O průběhu a závěru komise se provede zápis, který přítomní podepíší.

2. ALKOHOL, OMAMNÉ LÁTKY

2.1 Postup školy při výskytu podezřelé látky a při podezření na užití omamné látky žákem

2.1.1 Zajistí-li učitel látku podezřelou, že jde o alkohol, drogu či jinou škodlivou látku, v přítomnosti dalšího člena pedagogického sboru tuto látku uloží do obálky, na niž napíše datum, čas, místo zajištění, popřípadě jméno žáka, s nímž je látka spojována.

O nález se sepíše zápis. Dále se uvědomí policie. O celé záležitosti je informován metodik prevence, vedení školy, zákonný zástupce žáka, s nímž je nalezená látka spojována.

2.1.2 Jeví-li žák příznaky požití omamné látky (otravy), je odveden ze třídy a pod dohledem dvou dospělých osob vyčkává na příjezd rodiče či lékařské služby (policie). O záležitosti je bezprostředně informovat ředitel školy, příp. jeho zástupce, metodik prevence a výchovný poradce. Rodiče jsou okamžitě vyzváni, aby si své dítě bezodkladně vyzvedli ze školy. Pokud člen pedagogického sboru vyhodnotí, že stav žáka je velmi vážný a žák se nachází v ohrožení života, je přivolána záchranná služba.

2.1.3 Následují opatření:

Do školy jsou pozváni zákonní zástupci daného žáka, aby se zúčastnili výchovné komise, o průběhu a výsledku je učiněn zápis, který přítomní podepíší.

Žáci třídy, v níže se problém objevil, jsou prostřednictvím třídního učitele seznámeni s případem, včetně kázeňského potrestání daného žáka dle školního řádu.

Třída, v níž se problém objevil, bude pozorně sledována třídním učitelem a metodikem prevence.

2.1.4 Podezření na užívání návykových látek u žáka:

Při důvodném podezření je metodikem prevence informován a kontaktován zákonný zástupce žáka, je mu doporučena spolupráce s odborníky, vč. předání kontaktů na odborná pracoviště. V akutním případě se v případě nezletilého žáka uvědomí oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).

3. ŠIKANA

3.1 Charakteristika šikany

3.1.1 Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

3.1.2 Podoby šikany:

- Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

- Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

- Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

3.1.3 Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným

a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

3.2 Postup při výskytu šikany ve škole

Škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně dětí a žáků před šikanou. Ředitel školy zajišťuje v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách, na vytipovaných rizikových místech v prostorách školy.

V případě výskytu šikany ředitel školy ve spolupráci se školním metodikem prevence a výchovným poradcem, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo se obrátí na poradenské pracoviště. Pokud jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, odborník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování (viz. níže). Pokročilou a komplikovanou šikanu škola řeší ve spolupráci s odborníky, zejména z PPP, SVP.

Do komplikované šikany řadíme především neobvyklé formy šikany. Dále jsou zahrnuty i základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikana krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikana se změnou v základním schématu.

3.2.1 Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu (Kolář, 2011)

- odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
- rozhovor s informátory a oběťmi;
- nalezení vhodných svědků;
- individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
- ochrana oběti;
- předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
- realizace vhodné metody:
 - metoda usmíření;
 - metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
- třídnická hodina:
 - efekt metody usmíření;
 - oznámení potrestání agresorů;
- rozhovor s rodiči oběti;
- třídní schůzka;
- práce s celou třídou.

3.2.2 Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář, 2011)

První (alarmující) kroky pomoci

- zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
- bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

Příprava podmínek pro vyšetřování

- zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
- zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
- pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
- oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

Vyšetřování

- rozhovor s obětí a informátory;
- nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
- individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
- rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

Léčba

- metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

3.2.3 Výchovná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy);
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu;
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

Praha 6. září 2022

Mgr. Zdeněk Marek
ředitel

Ing. Štěpánka Lipovská
školní metodik prevence